

MIJN TEAM

MIJN TEAM

© Pelckmans Uitgevers, 2024

Auteur: Senne Mispion

Illustraties: Julie Vangeel

ISBN 978-94-6310-663-4

Deze lesbrief sluit aan bij het boek *Mijn team*, van auteur Senne Mispion en illustrator Julie Vangeel.

In *Mijn Team* worden normen over jongens en meisjes ter discussie gesteld. Dit boek is de ideale gespreksstarter om het op kindermaat te hebben over ideeën en vooroordelen over gender. Senne Mispion, expert genderdiversiteit, schreef dit boek geïnspireerd vanuit zijn eigen ervaring als transman en leerkracht lager onderwijs.

Het verhaal

Lio verhuisde afgelopen zomer naar de grote stad. Vandaag is de eerste dag op hun nieuwe school. Met een bang hartje en een trillende staart gaat Lio op zoek naar nieuwe vriendjes op het voetbalveld. Maar wanneer Lio vraagt om mee te spelen, zijn de kinderen in de war. Ze spelen jongens tegen meisjes, maar in welk team hoort Lio?

In deze bundel met suggesties vind je tips om te werken rond dit boek door:

- Interactief voorlezen: klasgesprekken
- Opdrachten in het kader van wereldoriëntatie
- Leergebiedoverschrijdende opdrachten
- Extra bronnen en inspiratie

Didactische werkvormen

In *Mijn Team* worden normen over jongens en meisjes ter discussie gesteld. Dit boek is de ideale gespreksstarter om het op kindermaat te hebben over ideeën en vooroordelen over gender in de klas.

Gender is een verhaal van ons allemaal. Verwachtingen en ideeën over gender hebben een invloed op de behandeling en kansen van kinderen. Het thema op zowel expliciete als impliciete manier bespreekbaar maken, kan helpen aan het doorbreken van deze vooroordelen.

Daarnaast is het ook een thema dat aan bod komt in de ontwikkelingsdoelen en eindtermen van het basisonderwijs (Vlaanderen). Hieronder vind je een overzicht per leeftijd met een suggestie qua leerdoelen en lesinhouden:

Eindtermen	Doelen	Leeftijd	Voorgestelde lesinhouden
OD MM 2.4	Lesgeven over gender en genderrollen		
ET MM 2.1 + 2.4 + 2.5 + 2.8 + 2.13 ET SV 1.2 + 1.2 + 1.7 + 1.9	- Weten dat de gelijkenissen tussen jongens en meisjes groter zijn dan de verschillen. - Weten dat iedereen zelf mag kiezen welke kledij ze aandoen, met wie of waarmee ze spelen. - Behandelen iedereen met evenveel respect, ongeacht genderidentiteit of -expressie.	3-6 jaar	Gelijkenissen en verschillen tussen jongens en meisjes + zelf keuze laten over speelgoed en/of kledij
		6-9 jaar	Herhaling
		9-12 jaar	Herhaling + Verwachtingen rond gender
	Lesgeven over gender en genderidentiteit		
	- Weten dat de meeste mensen zich oké voelen bij hun geboortegeslacht. - Weten dat sommige mensen zich anders voelen dan hun geboortegeslacht. - Weten dat je geslacht niet zomaar kunt veranderen.	3-6 jaar	Wat zijn jongens en meisjes?
		6-9 jaar	Herhaling en inspelen op vragen
		9-12 jaar	Herhaling + Weten dat sommige mensen zich anders voelen dan hun geboortegeslacht. Weten dat er ook mensen zijn die zich geen jongen of meisje voelen.

Deze informatie is gebaseerd op de ontwikkelingslijn voor seksuele voorlichting van Sensoa en de genderontwikkelingslijn (p.45) in het boek *Ssst! Dat mag je niet zeggen* – Eva Dierickx, Kato Luyckx, Zarissa Windzak.

Bekijk de volledige leerlijn op de website van Sensoa:
<https://www.sensoa.be/lesgeven-over-gender-en-genderrollen>

DISCLAIMER

In het boek wordt naar Lio verwezen met genderneutrale voornaamwoorden (die/hen/hun), aangezien Lio's genderidentiteit niet expliciet wordt vermeld. Gebruik tijdens het lesgeven diezelfde manier van verwijzen naar Lio.

De vraag "Wat is Lio nu eigenlijk?", mag je daarom ook openlaten. Je kunt de wijze van vraagstelling in het boek gebruiken om met de kinderen hierover verder in gesprek te gaan.

Klasgesprek voor/na/tijdens het interactief voorlezen

Algemeen

Interactief voorlezen is een voorleesmethode waarbij de voorlezer met de leerlingen in interactie gaat over het verhaal en/of het thema. Wil je meer te weten komen over interactief voorlezen? Bekijk dan de website <https://www.iedereenleest.be/interactief-voorlezen>.

Laat de kinderen benoemen wat ze zien of horen tijdens het voorlezen van het verhaal. In het verhaal stelt Lio steeds een vraag aan de groep. Je kunt deze vraag ook eerst in de klas stellen, alvorens je doorgaat naar de antwoorden in het boek. Op deze manier kun je interactief aan de slag.

3-6 jaar

Doelen:

- De kinderen luisteren aandachtig naar het verhaal tijdens het voorlezen.
- De kinderen leven zich in, in het hoofdpersonage.
- De kinderen noemen voorbeelden waarbij een concreet genderstereotype niet klopt.

Disclaimer: bij jonge kleuters kan het helpen om onderstaande vragen meer af te bakenen.

Voor het gesprek:

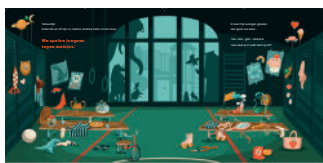
- De titel is Mijn team – Weet je wat een team is? (*dit begrip verduidelijken indien nodig*). Laat de klas al eens zelf teams laten maken (vanuit gevoel).
- Stel volgende vragen:
 - Wat zie je op de voorkant van het boek?
 - Welke dieren herken je?
 - Waarover zal het verhaal gaan, denk je?

Voorbeeldvragen tijdens het gesprek:

- Hoe voelt Lio zich nu? Waarom?
 - Wat maakt jou soms verdrietig?
- Laat de kinderen gerust antwoorden op de vragen die Lio stelt in het boek aan de andere kinderen.

Voorbeeldvragen als nagesprek:

- Lio wou graag meevoetballen, maar wat was het probleem?
- Hoe hebben ze het probleem opgelost? Vond je dat een goede oplossing?
- **Ga naar deze pagina's in het boek.** Op de tekeningen zie je de kleedkamer van 'team meisjes' en 'team jongens'. Stel de kinderen volgende vragen:
 - Wat zie je op de tekeningen?
 - Welke kleedkamer is van de meisjes? En waarom denk je dat?*
 - Welke kleedkamer is van de jongens? En waarom denk je dat?*

* Gebruik de vraagstelling uit het boek om deze ideeën/stereotypen in vraag te stellen.

Bijvoorbeeld:

- Kind: "Ik zie een raket! Dus dat is voor jongens."
- Begeleider: "En kunnen enkel jongens met raketten spelen?"

6-12 jaar

Doelen:

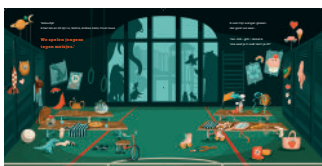
- De kinderen luisteren aandachtig naar het verhaal tijdens het voorlezen.
- De kinderen noemen concrete voorbeelden waarbij een concreet genderstereotype niet klopt.
- De kinderen leven zich in, in het hoofdpersonage.
- De kinderen benoemen dat je kunt spelen met wie en wat je wil, ongeacht je genderidentiteit.

Voor het gesprek:

- De titel is Mijn team – Weet je wat een team is? (*dit begrip verduidelijken indien nodig*). Laat de klas al eens zelf teams laten maken (vanuit gevoel).
- Stel volgende vragen:
 - Wat zie je op de voorkant van het boek?
 - Welke dieren herken je?
 - Waarover zal het verhaal gaan denk je?

Voorbeeldvragen:

- Lio gaat voor het eerst naar een nieuwe school, waarom?
- Hoe voelde Lio zich in het begin van het verhaal?
- Lio voelt een trommel in hun keel en borstkas, wat bedoelt Lio hiermee?
- Hoe voelde Lio zich hier? (toon de pagina waarbij Lio verdrietig wegloopt)
 - Lio was verdrietig. Waarom? Wat was het probleem?
- Wat maakt jou soms verdrietig?
- Heb jij al eens in een team niet mogen meedoen? Waarom?
- **Ga naar deze pagina's in het boek.** Op de tekeningen zie je de kleedkamer van 'team meisjes' en 'team jongens'. Stel de kinderen volgende vragen:
 - Wat zie je op de tekeningen?
 - Welke kleedkamer is van de meisjes? En waarom denk je dat?*
 - Welke kleedkamer is van de jongens? En waarom denk je dat?*

- * Gebruik de vraagstelling uit het boek om deze ideeën/stereotypen in vraag te stellen.

Bijvoorbeeld:

- Kind: "Ik zie een raket! Dus dat is voor jongens."
- Begeleider: "En kunnen jongens dan enkel maar met raketten spelen?"

- Lio past niet echt in team meisjes of team jongens. Hoe lossen ze het op?
- Bestaat er zoiets als jongens en meisjes speelgoed? Kun je een voorbeeld geven? Kunnen meisjes/jongens dan niet met [voorgesteld speelgoed] spelen? Waarom?

Opdrachten in het kader van wereldoriëntatie

In welk team zit jij?*

Doelgroep

Kleuters, lager onderwijs (zie differentiatie hieronder)

Doelen

De leerlingen maken teams op basis van gelijkenissen en verschillen in de klas.

Differentiatie: De leerlingen maken realistische teams op basis van eigen gevonden criteria.

Verloop

STAP 1 Opstelling: in een kring, iedereen zit.

Geef enkele instructies opdat de leerlingen opmerken dat er verschillende teams kunnen gevormd worden: "Sta recht als..."

- ... je van voetballen houdt.
- ... je liever op de grond zit dan op een stoel.
- ... je blauwe ogen hebt.
- ...

STAP 2 Instructie: "In het boek probeerden de kinderen zelf teams te vormen. Hoe zouden wij teams kunnen vormen met deze klas?"

Hulpvragen:

Kijk eens rond in de klas, zie je misschien gelijkenissen? Of juist grote verschillen?

Denk eens aan dingen die jij leuk vindt of juist helemaal niet. Zou je op basis daarvan een team kunnen maken?

Bij iedere suggestie maak je de voorgestelde teams in de klas op een visuele manier.

Bijvoorbeeld: "Ik heb een idee: team korte broeken of rok en team lange broeken."

Er zijn verschillende opties om dit visueel voor te stellen:

- Laat alle kinderen uit een team hun hand op steken of rechtstaan.
- Laat alle kinderen uit een team A in hoek A staan en team B in hoek B staan.
- Laat alle kinderen uit team A recht tegenover team B staan.
- ...

STAP 2.1 Extra (vanaf 2e/3e graad):

Ga op zoek naar iets dat de klas onderverdeelt in exact twee gelijke groepen en speel een spel in 2 teams: voetballen, tussen twee vuren...

STAP 3 Doe een nabespreking. Enkele hulpvragen:

Vond je het moeilijk om teams te maken in de klas? Waarom?

Vind jij het gemakkelijk om teams te maken bij een spel? Hoe doen jullie dit meestal?

Materiaal

/

Levend kwartet (dit kan ook als vervolg op bovenstaande methodiek)

Doelgroep

Derde graad lager onderwijs

Doelen

De leerlingen maken teams van exact vier op basis van eigen gevonden criteria.

Verloop

STAP 1: Opstelling: in een kring, iedereen zit.

Geef enkele instructies opdat de leerlingen opmerken dat er verschillende teams kunnen gevormd worden: "Sta recht als..."

- ... je van voetballen houdt.
- ... je liever op de grond zit dan op een stoel.
- ... je blauwe ogen hebt.
- ...

Instructie: *"In het boek probeerden de kinderen zelf teams te vormen. Hoe zouden wij teams kunnen vormen met deze klas?"*

Hulpvragen:

- Kijk eens rond in de klas, zie je misschien gelijkenissen? Of juist grote verschillen?
- Denk eens aan dingen die jij leuk vindt of juist helemaal niet. Zou je op basis daarvan een team kunnen maken?

STAP 2: Instructie: "We gaan levend kwartet spelen! Wat is een kwartet? Een kwartet is een groepje van 4 dingen, kaartjes of mensen die samen horen omdat ze dingen met elkaar gemeen hebben. Het is de bedoeling dat elk van jullie op zoek gaat naar 3 andere leerlingen uit de klas, waarmee jullie een gelijkenis hebben. Bijvoorbeeld, jullie zijn alle 4 voetbalfans of jullie hebben alle 4 blonde haren.

Probeer zoveel mogelijk kwartetten te maken. Heb je een kwartet gemaakt? Schrijf dan op het bord de vier namen van het kwartet en jullie gelijkenis!"

STAP 3: Overloop de kwartetten in de klas.

Materiaal

Bord met krijt of stiften

Het grote onderzoek!

Geïnspireerd op een voorbeeld uit 'toolkit gender in de klas' van RoSa vzw.

Lesdoelen

- De kinderen benoemen dat je kunt spelen met wie en wat je wil, ongeacht je genderidentiteit.
- De kinderen benoemen genderstereotypen gelinkt aan voorwerpen/speelgoed.
- De kinderen gaan in gesprek over hun genderbeelden of ideeën over gender.

Verloop

Laat kinderen zelfstandig op zoek gaan naar voorwerpen die volgens hen passen bij meisjes, jongens, of iedereen. Geef hen duidelijke aanwijzingen, zoals: "Zoek naar dingen voor meisjes, jongens, of iedereen."

Verzamel na de speurtocht alle notities en verdeel ze in drie kolommen. Bespreek de verdeling door gerichte vragen te stellen. Als blijkt dat iets niet exclusief bij één geslacht hoort, plaats het dan in de derde categorie. Aan het einde zal deze categorie waarschijnlijk het grootste aantal voorwerpen bevatten.

Bijvoorbeeld:

Een kind geeft als voorwerp het speelgoedkeukentje in de klas aan. Er ontstaat een discussie over in welke kolom dit hoort. De leerkracht geeft aan dat het hier gaat om een persoonlijke voorkeur. Daarom hoort koken in de derde kolom, namelijk 'voor iedereen'. Niet iedereen houdt van koken, maar iedereen kan ervan houden. Dit heeft niets te maken met jongen of meisje zijn.

Bespreek daarna hoe het onderscheid tussen jongens en meisjes vaak niet nodig is, dat ieder kind verschillende dingen leuk kan vinden, en dat iedereen uniek is.

Tot slot kun je een nabespreking doen:

- *Was dit een moeilijke opdracht? Waarom?*
- *Vind je eigenlijk dat we die kolommen nodig hebben? Moeten we alles opdelen in jongens en meisjes dingen?*

Variatie:

- Je kunt in plaats van te werken met voorwerpen uit de klas. Ook gericht werken met het thema speelgoed en hen folders van speelgoedwinkels laten uitpluizen, of je kunt bepaalde foto's van voorwerpen/zaken afdrukken en gebruiken.
- Je kunt deze oefening klassikaal uitvoeren, of hen eerst in kleinere groepjes één of twee voorwerpen laten bespreken, waarna je deze klassikaal kunt behandelen.
- Je kunt ook in plaats van voorwerpen/speelgoed, werken met emoties of eigenschappen. Maak eerst een opsomming van verschillende eigenschappen of emoties klassikaal, waarna je deze in de drie kolommen kunt zetten.

Materiaal

- Grote flappen papier
- schrijfgerei

Leergebiedoverschrijdende opdrachten

Wil je graag een themaweek ophangen aan het boek *Mijn team*? Dan kan je hier alvast enkele lessuggesties vinden:

Wiskunde:

Geef de leerlingen vanuit voorbeelden uit de lessen wereldoriëntatie* de leerlingen wiskundige toepassingen:

Kleuters

Opzet: Onderzoek of de gemaakte teams even groot zijn (1-op-1 relatie).

Verloop: Vertrek vanuit de opdracht 'teams maken'. Maak in de kring/voor- aan in de klas twee teams op basis van enkele voorgestelde suggesties. Geef ieder team een visueel kenmerk (fluo hesjes, hoedje, symbooltje...)

Bijvoorbeeld: *Er zijn 4 kinderen die een korte broek aan hebben en 3 kinderen die een rok aan hebben. "Zijn er nu evenveel kinderen in team korte broek als in team rok?"*

Laat de kinderen uit team korte broek een hand geven aan iemand uit team rok.

"Zijn er evenveel kinderen in team korte broek als in team rok? Heeft iedereen van team korte broek een vriendje uit team rok?" Er zijn minder kinderen in team rok dan in team korte broek. Er zijn te weinig kinderen in team rok om aan ieder kind uit team korte broek een handje te geven.

Differentiatie oudere kleuters: *"Hoeveel meer of minder zijn er in team X?"*

Laat de klas de overgebleven kinderen tellen. Verwoord hoeveel meer of minder kinderen er in het team zitten.

Eerste graad

Opzet: Splitsen tot 10 of 20 via toepassingen

Verloop: Het is de bedoeling om groepjes kinderen op te splitsen in twee teams. Maak van iedere toepassing steeds een visuele of schematische voorstelling ter ondersteuning indien nodig.

Bijvoorbeeld: *Er zijn 5 kinderen. 2 kinderen zitten in het ene team. Hoeveel kinderen zitten er dan in het andere team?*

Tweede graad

Opzet: Delen door 2 en 4 via toepassingen

Verloop: Geef de kinderen de opdracht om verschillende groepjes vrienden te delen in groepjes van 2 en 4 om zo een voetbaltornooi te kunnen spelen (delen door 2 en 4).

Bijvoorbeeld: *Er zijn 6 kinderen op het voetbalveld die graag willen voetballen, verdeel jij de groep in 2?*

Er zijn 20 kinderen in de klas. Maak vier groepen. Hoeveel kinderen zitten er in ieder groepje?

Derde graad

Opzet: delen door 5/...

Verloop: Geef de kinderen de opdracht om een voetbaltornooi te organiseren en in te schatten op welke manieren een groep/getal deelbaar is (deelbaarheid door 5/...).

Bijvoorbeeld: *Er zijn 50 kinderen op school. Iedereen wil meevoetballen. Hoeveel even grote teams kun je maken met steeds 5 kinderen?*

Nederlands: Maak tegenstellingen!

kleuter- en lagere school

Opzet: De kinderen benoemen tegenstellingen.

Lesverloop: Ga naar de pagina met de verschillende teams in het boek *Mijn team*. Om de teams te maken, denken de kinderen steeds na in tegenstellingen. Laat de kinderen tegenstellingen verzinnen om teams te maken. Er zijn verschillende mogelijkheden qua:

Inhoud:

- Je kunt thematisch aan de slag gaan bv. emoties, (fysieke) eigenschappen, talenten, interesses..
- Je kunt de leerlingen volledig vrijlaten in hun ideeën.

Verwerkingsmethode:

- Je kunt dit in de kring doen en mondeling verwerken.
- Of je kan hen ook aan de slag laten gaan met het werkblad (zie laatste pagina) in kleine groepjes, per twee of individueel.

Materiaal

- Werkblad indien van toepassing – vanaf 2de graad lager onderwijs
- Het boek *Mijn team*

Lichamelijke opvoeding: voetbaltornooi!

Lagere school

Opzet: De kinderen organiseren samen een voetbaltornooi en bereiden zich hierop voor.

Lesverloop: Verdeel de groep op basis van teams dat je hebt verzonnen tijdens de les wereldoriëntatie of vertrek vanuit de wiskundige toepassingen.

Je kunt de kinderen eerst balvaardigheden en/of bal- en lichaamsbeheersingsopdrachten geven 'ter voorbereiding van het tornooi'.

Materiaal

- Voetbal

Muzische opvoeding: klankverhaal!

kleuter- en lagere school

Opzet: De kinderen maken een klankverhaal ter ondersteuning van het verhaal.

Lesverloop: Lees het verhaal eerst voor.

Instructie: *Je hebt hier en daar enkele geluiden gehoord tijdens het verhaal. Hoe zou je aan dit verhaal nog meer geluiden kunnen toevoegen? Op welke manier zou je dat kunnen doen?*

Doorloop vervolgens het verhaal en bespreek de geluiden die erin zitten en hoe je ze kunt uitbeelden.

Als een kind een goed idee heeft voor een geluid, wijs je dat geluid aan dat kind toe.

Zorg ervoor dat elk kind een taak heeft, zelfs als dat betekent dat sommige kinderen samen hetzelfde geluid maken. Bepaalde geluiden zijn leuk om met de hele klas tegelijkertijd te doen.

Tot slot lees je het verhaal een laatste keer voor, waarbij de kinderen het klankverhaal maken.

Suggesties voor geluiden uit het boek:

- De speelplaats vol met spelende kinderen = de klas die babbelt, speelt, het geluid van iemand die tegen een voetbal schopt
- De trommel die Lio in hun borstkas voelt = een trommel/taboeerijn...
- de kattenverzameling van Mo = 'miauw'-geluiden

Materiaal

- Muziekinstrumenten
- Materiaal dat geluid maakt
- Het boek *Mijn team*

Tussendoortje:

Wist je dat er ook een kleurplaat is bij het boek? Je kunt deze achteraan terugvinden!

Op zoek naar meer inspiratie om met het thema gender aan de slag te gaan in de klas?

- Toolkit gender in de kleuterklas (RoSa vzw)
<https://rosavzw.be/nl/aanbod/tools-1/tools>
- Toolkit gender in de lager school (RoSa vzw)
<https://rosavzw.be/nl/aanbod/tools-1/toolkit-gender-in-lager-onderwijs-en-buiten-schoolse-kinderopvang>
- Dr. Bea met lesmodules (Sensoa & Ketnet)
<https://www.sensoa.be/materiaal/de-dokter-bea-show-lesmodules>
- Transgender Infopunt: mediatheek
<https://www.transgenderinfo.be/nl/mediatheek>
- RoSa vzw: catalogus bibliotheek
- ...

Op zoek naar tips om als leerkracht genderbewust aan de slag te gaan?

- Ssst! Dat mag je niet zeggen – Eva Dierickx, Kato Luyckx, Zarissa Windzak
- Toolkit gender in de kleuterklas (RoSa vzw)
<https://rosavzw.be/nl/aanbod/tools-1/tools>
- Toolkit gender in de lager school (RoSa vzw)
<https://rosavzw.be/nl/aanbod/tools-1/toolkit-gender-in-lager-onderwijs-en-buiten-schoolse-kinderopvang>
- Transgender Infopunt voor onderwijspersoneel
<https://www.transgenderinfo.be/nl/onderwijspersoneel>
- ...

Krijg je geen genoeg van dit thema? Wil je je hierin graag verdiepen met jouw collega's?

Neem dan contact op met Senne Mispion en organiseer een vorming/workshop op maat voor jou en jouw collega's op school!
Senne.mispion@gmail.com

Bijlagen

Werkblad 'tegenstellingen'

MIJN TEAM tegenstellingen

Opdracht 1:

Verbind de teams met hun tegengesteld team.

Team vleeseters ●

Team slaapt uit ●

Team de geweldige zangers ●

Team broek ●

● Team zingt vals

● Team vegetariër

● Team geen broek

● Team vroeg wakker

Opdracht 2:

Vul het andere team aan door een tegenstelling.

Team groot

Team _____

Team jong

Team _____

Team nieuwe kleren

Team _____

Team snel

Team _____

Team linkshandig

Team _____

Opdracht 3

Verzin zelf enkel teams die elkaars tegengestelden zijn!

Team 1	Team 2
Bijvoorbeeld: Team buiten spelen	Bijvoorbeeld: Team binnen spelen
Team _____	Team _____
Team _____	Team _____

